

7.

Idegen nyelvek szerepe a nyelvi változásokban

1. A nyelvek közti érintkezés általános kérdései

2. Fő fogalmak

e) területi nyelvközösség (arealitás)

- areális kapcsolatok
- értelmezései

a) szűkebb

- erősen strukturált nyelvi részrendszerek
- kaukázusi, balkáni, közép-európai (dunai)
- tipológiai egyezések

1. A nyelvek közti érintkezés általános kérdései

2. Fő fogalmak

e) területi nyelvközösség (arealitás)

b) tágabb

- kevésbé strukturált nyelvi részrendszerek
- kultúrkör, kultúrhatás kérdése (nem tipol.)
- nagy művelődési, kulturális hatású nyelv
- legjellemzőbb példája: latin
- újabb kori példa: német

1. A nyelvek közti érintkezés általános kérdései

2. Fő fogalmak

f) nemzetközi (internacionális) nyelvi befolyás

- nyelvekben közös terminológiai elemek
- műveltségyszavak, nemzetközi szavak
- modern korban főleg
- de előzményei: antik kultúra (gör., lat.):
 - a) középkori műveltség, tud. terminológiája
 - b) új mesterséges alakulatok gör.-lat. tőből

1. A nyelvek közti érintkezés általános kérdései

2. Fő fogalmak

f) nemzetközi (internacionális) nyelvi befolyás

- újabban: angol befolyása
- helyi nemzetközi érintkezési nyelvek

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

1. Bevezetés

nyelvi elemek:

nem egyforma hajlam az idegen nyelvi hatásokra

oka:

a) nyelvrendszerbeli helyzet

– nyitott, lazán strukturált rendszer

– zárt, erősen strukturált rendszer

b) nyelven kívüli valósághoz (kultúra) viszony

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

2. Fonémarendszer és az idegen nyelvi hatások

fonémák: másodlagos nyelvi jelek

> átvételük lexéma- és morfémaátvételekben de!

zárt rendszer >

fonémaátvétel szigorú feltételekhez kötött:

a) hanghelyettesítés

sajátos típus: pozícionális hanghelyettes.

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

2. Fonémarendszer és az idegen nyelvi hatások

b) huzamos nyelvi érintkezés

c) átvevő nyelv „segítsége”

két szinten jelentkezik:

– változások „előkészítik” a fonéma helyét

– nyelvi rendszer „üres” helyei

> kitöltődés

d) fonémák kapcsolódási rendje

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

3. Morfémarendszer és az idegen nyelvi hatások

zárt, erősen strukturált rendszer

> morfémaátvétel ritka

feltétele: huzamos, tartós kétnyelvűség

csak bizonyos területeken:

– paradigmikus rendszerek: nem

– szóképzés: igen

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

3. Morfémarendszer és az idegen nyelvi hatások

a) képzőátvétel

képzett szavak átkerülése

de: nem feltétlenül jelenti a képző átkerülését is
mitől függ?

- tudatosul-e a szó képzett volta?
- milyen funkciója van a képzőnek?

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

3. Morfémarendszer és az idegen nyelvi hatások

b) képzőhelyettesítés

- egyes szófajok sajátos toldalékokkal állnak
 - > idegen nyelvi végződés felcserélődik
- véletlen egybeesés >
 - felerősíti a belső képző produktivitását

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

4. Lexémarendszer és az idegen nyelvi hatások érzékeny a változásokra — oka:

- nagy elemszámú, nyitott, laza rendszer
- erős kapcsolat a nyelven kívüli szférával

tény: minden nyelv mindig vesz át lexémákat

de: változó módon, hullámszerűen

- kölcsönzés iránya is vált.
- jelentésbeli csoportok (szemantikai kategóriák)

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

4. Lexémarendszer és az idegen nyelvi hatások műveltségváltozások, kultúrhatások függvénye

pl. magyar esetében milyen hullámok:

1. pontuszi régió – nomád életforma

> állattartás szavai > török réteg

2. honf.: Kárpát-medencében letelepedés

> földművelés szavai > szláv réteg

2. Idegen nyelvi hatások a nyelvi részrendszerekre

4. Lexémarendszer és az idegen nyelvi hatások

3. kereszténység felvétele

> egyházi élet szavai

> latin, német

4. középkori Mo. – európai kereskedelmi élet

> keresk., kézműipar, ipar

> német, olasz

↓
szemantikai mezők

↓
nyelvek